

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001-2015/ISO 9001-2015
Кафедра економічної теорії та конкурентної політики

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою
(пост. № 6 від 11.12.2020 р.)
Ректор  А. А. Мазаракі



**ПРОГРАМА
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

освітній ступінь		«молодший бакалавр»
галузь знань	05	«Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність	051	«Економіка»

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автор: Лебедева Л.В., канд. екон. наук, доц.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри економічної теорії та конкурентної політики 04.11.2020 р., протокол № 9.

Рецензенти: В.Д. Лагутін, д-р екон. наук, проф.
С.В.Найденко, генеральний директор Асоціації
«Укрзовніштранс»

ПРОГРАМА

КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

освітній ступінь		«молодший бакалавр»
галузь знань	05	«Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність	051	«Економіка»

Автор: ЛЕБЕДЕВА Лариса Валеріанівна

ВСТУП

Метою кваліфікаційного екзамену з є з'ясування рівня теоретичних знань та практичних навичок студентів, що здобувають освітній ступінь «молодший бакалавр», встановлення відповідності цих знань і навичок вимогам освітньо-професійної програми та визначення ступеня підготовленості випускника як до розв'язання професійних завдань, так і до продовження навчання за освітньо-професійною програмою першого рівня вищої освіти.

Програма кваліфікаційного екзамену розроблена відповідно до вимог освітньо-професійної програми підготовки молодшого бакалавра зі спеціальності 051 «Економіка». Метою програми є забезпечення студентів необхідною інформацією про структуру і зміст кваліфікаційного екзамену.

Завдання кваліфікаційного екзамену сформовано на базі дисциплін циклу професійної підготовки: «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Статистика», «Державне регулювання економіки».

Програма кваліфікаційного екзамену складається з таких розділів:

1. Програми дисциплін, що входять до складу кваліфікаційного екзамену.

1.1. Мікроекономіка.

1.2. Макроекономіка.

1.3. Статистика.

1.3. Державне регулювання економіки.

2. Методичні рекомендації щодо складання кваліфікаційного екзамену.

3. Критерії оцінювання знань студентів при складанні кваліфікаційного екзамену.

Під час підготовки до кваліфікаційного екзамену рекомендується використовувати навчальну і наукову літературу, список якої додано до програми кожної дисципліни.

1. ПРОГРАМИ ДИСЦИПЛІН, ЩО ВХОДЯТЬ ДО СКЛАДУ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

1.1. Мікроекономіка

Проблема обмеженості ресурсів та необхідність вибору. Крива виробничих можливостей. Індивід. Домогосподарство. Фірма. Держава. Граничний аналіз. Позитивний та нормативний аналіз. Мікроекономічне моделювання.

Корисність та уподобання. Сукупна та гранична корисність. Криві байдужості. Гранична норма заміщення. Бюджетне обмеження споживача. Бюджетна лінія. Рівновага споживача.

Крива «дохід-споживання». Крива Енгеля. Нормальні блага та блага нижчої споживчої цінності. Криві Торнквіста. Крива «ціна-споживання» для звичайних благ та благ Гіффена. Побудова кривої індивідуального попиту споживача на основі лінії «ціна-споживання». Ефект заміщення та ефект доходу за Слуцьким та за Хіксом.

Попит та закон попиту. Зміна попиту в цілому та зміна обсягу попиту, чинники зміни. Парадокси закону попиту. Пропозиція та закон пропозиції. Зміна пропозиції в цілому та зміна обсягу пропозиції, чинники зміни. Поняття ринкової рівноваги, надлишку та дефіциту товарів. Механізм встановлення ринкової рівноваги. Поняття надлишку споживача та надлишку виробника. Вплив податку на надлишки виробника та споживача. Особливості формування попиту та пропозиції на ринках мережевих товарів. Рівновага на ринку мережевих благ. Державне регулювання ринкового ціноутворення.

Концепція еластичності. Еластичність попиту за власною ціною блага. Взаємозв'язок зміни ціни, еластичності попиту за ціною власного блага та сукупного доходу. Перехресна еластичність. Еластичність попиту за доходом. Еластичність пропозиції.

Теорії фірми: неокласична, контрактна, стратегічна. Класифікація факторів виробництва. Економічні періоди функціонування фірми. Виробнича функція. Сукупний, середній та граничний продукт у короткостроковому періоді. Закон спадної продуктивності факторів виробництва. Ізокванта. Гранична норма технологічного заміщення. Постійний, спадний та зростаючий ефекти від збільшення масштабу виробництва.

Економічний та бухгалтерський підходи до визначення витрат. Альтернативні витрати. Явні та неявні витрати. «Нормальний прибуток» як елемент витрат. Економічний та бухгалтерський прибутки. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати

виробництва у короткостроковому періоді. Закон зростаючих граничних витрат. Криві довгострокових витрат та їх види. Трансакційні витрати. Ізокоста. Рівновага виробника.

Зміст та види ринкових структур. Фірма на досконало конкурентному ринку. Ринковий попит та крива попиту на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Сукупний, середній та граничний дохід фірми, що діє в умовах досконалої конкуренції. Конкурентна стратегія фірми у короткостроковому періоді: максимізація прибутку, беззбитковість, мінімізація збитків і закриття. Конкурентна стратегія фірми у довгостроковому періоді. Парадокс прибутку. Умови ефективності розподілу ресурсів та виробничої ефективності. Динамічна (адаптивна) ефективність.

Сутність та характерні ознаки монополії. Бар'єри для входження на монополійний ринок. Ринкова влада. Рівновага монополії у короткостроковому та довгостроковому періодах. Стратегії монополістичного ціноутворення: максимізація прибутку, стримуюче ціноутворення, цінова дискримінація. Соціально-економічні наслідки монополії. Державне антимонопольне регулювання.

Сутність та основні риси ринку монополістичної конкуренції. Диференціація продукту. Рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Стратегії фірми в умовах монополістичної конкуренції у короткостроковому періоді: максимізація прибутку, беззбитковість, мінімізація збитків та закриття. Довгострокова рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція. Суспільна ціна монополістичної конкуренції.

Сутність та характерні ознаки олігополії. Види олігополії. Показники ринкової концентрації (коефіцієнт концентрації та індекс Херфіндаля-Хіршмана). Поняття стратегічної поведінки. Дилема в'язнів. Моделі олігополістичного ціноутворення. Кооперативні моделі: картель, лідерство в цінах та інші види узгоджених дій. Критерії В. Феллнера. Некооперативні моделі: модель «ламаної кривої попиту», модель Курно, модель Штакельберга, модель Бертрана, цінова війна. Рівновага Неша. Олігополія та економічна ефективність.

Зміст та особливості ринку ресурсів. Похідний попит. Гранична дохідність ресурсу. Принцип оплати ресурсів. Рівновага фірми на ринку ресурсів в умовах досконалої конкуренції та моносонії.

Праця як фактор виробництва. Характеристика ринку праці. Формування індивідуального та ринкового попиту на працю. Обґрунтування вибору працівника між працею та відпочинком. Реакції працівника на зміну заробітної плати, оподаткування. Ефекти

доходу та заміщення на кривій індивідуальної пропозиції праці. Особливості ринкової пропозиції праці. Рівновага на ринку праці за умов досконалої та недосконалої конкуренції. Діяльність профспілок на ринку праці та її соціально-економічні наслідки. Трансфертний дохід та економічна рента.

Капітал як фактор виробництва. Споживання та інвестиції. Модель міжчасового споживчого вибору І. Фішера. Гранична норма міжчасової переваги. Міжчасова бюджетна лінія. Оптимальний міжчасовий вибір споживача. Вплив зміни ставки відсотку на міжчасовий вибір. Позика та кредит. Рівновага на ринку капіталу. Процентна ставка. Поняття поточної та майбутньої вартості. Дисконтування. Індивідуальна пропозиція капіталу. Ефекти доходу та заміщення. Крива ринкової пропозиції капіталу. Інвестиційний попит. Рівновага на ринку капіталу в умовах досконалої конкуренції та монополії. Чиста дисконтована вартість капіталу. Внутрішня норма прибутку.

Земля як виробничий ресурс. Особливості формування пропозиції землі. Попит на землю. Земельна рента. Орендна плата та її структура. Ціна землі як дисконтована вартість.

Інформація як економічне благо та економічний ресурс. Види інформації. Попит та пропозиція на ринку інформації. Методи ціноутворення на інформацію. Асиметрична інформація. Дисперсія цін. Модель «пастка для туриста». Вплив асиметричної інформації на якість товару та ціну. Модель «лимонів». Несприятливий відбір. Моральний ризик. Сигналізування. Оманлива реклама. Стандартизація та сертифікація.

Поняття загальної рівноваги. Критерій та оптимум Парето. Покращання за Парето. Парето-ефективність. Загальна та часткова рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Економіка чистого обміну. Ефективність в обміні. Скринька Еджворта для обміну. Крива контрактів. Крива споживчих можливостей (крива можливих корисностей). Оптимум Парето у виробництві. Крива виробничих контрактів. Парето-оптимальний розподіл ресурсів. Ресурсна скринька Еджворта. Крива виробничих можливостей. Гранична норма трансформації. Крива суспільної байдужості. Оптимальна структура економіки. Критерії оцінки добробуту. Поняття квазіоптимуму. Теорема економіки добробуту. Максимізація суспільного добробуту. Розміщення економічних благ та справедливість. Критерії оцінки добробуту за Т. Сітовські та за А. Бергсоном.

Неспроможність ринку. Зовнішні ефекти: позитивні і негативні. Суспільні та приватні витрати / вигоди. Граничні зовнішні витрати.

Трагедія общин.Коригуючі податки та субсидії за А. Пігу. Теорема Коуза

Поняття та властивості суспільних благ. Неможливість виключення зі споживання. Неконкурентність у споживанні. Неподільність пропозиції. Проблема "безбілетника". Чисті та змішані суспільні блага. Модель клубного блага Дж. Б'юкенена. Попит на суспільні блага та їх ефективний обсяг випуску. Особливості формування попиту, пропозиції та ціни рівноваги на ринку суспільних благ. Умови досягнення оптимального обсягу надання суспільного блага за П.Самуельсоном.

Поняття політичного ринку. Політична рента. Відмінність механізму ринкового вибору від механізму суспільного вибору. Концепція взаємовпливу економічних і політичних структур. Модель політичного обміну. Суспільний вибір в умовах прямої та представницької демократії. Політична конкуренція. Лобізм та його види. Логролінг. Внутрішні витрати суспільного вибору. Економіка бюрократії. Фіаско уряду (держави) та його причини виникнення.

Список рекомендованих джерел з дисципліни «Мікроекономіка»

1. *Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: підруч. у 2-х кн. кн.2: Мікроекономіка / авт. кол.: С.М. Панчишин, П.І. Острочерх, В.Б. Буняк та ін.; за ред. С.М. Панчишина, П.І. Острочерха. – 2-ге вид., випр. і допов. – Київ: Знання, 2013. 390с.¹*
2. *Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Ігнатюк А.І., Слухай С.В. Мікроекономіка: підручник – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2008. - 679 с.*
3. *Веріан Гел Р. Мікроекономіка: проміжний рівень = Intermediate microeconomics: Сучасний підхід: Підручник. К.: Лібра, 2006. — 630с.*
4. *Вертелева О.В. Гриценко О.Г., Квіцинська Н.В. Мікроекономіка. Практикум. К.: КНТЕУ. 2013. 107 с.*
5. *Гронтовська Г.Е., Косік А. Мікроекономіка. Практикум. 3-тє вид., доповнене. Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 418 с*
6. Мікроекономіка. Дистанційний курс / Лабораторія дистанційного навчання КНТЕУ. URL: <http://ldn.knute.edu.ua/course/view.php?id=27>²
7. *Ястремський О.І., Гриценко О.Г. Основи мікроекономіки: з модел.-комп'ютер. додатком на лазер. диску: підруч.. – 2-ге вид.,*

¹Курсивом позначено видання, наявні в бібліотеці КНТЕУ

²Підкресленням позначено видання, наявні у відкритому для студентів доступі в мережі Інтернет

- переробл. і допов. –Київ: Знання, 2007. 579 с.*
8. Curtis D. and Irvine I. (2020) Principles of Microeconomics. An Open Textbook. – A (CC BY-NC-SA). 456 p. URL: https://laecon1.lyryx.com/textbooks/CURTIS_PRIN_MIC_1/marketing/CI-Principles-of-Microeconomics-2020A.pdf
 9. Greenlaw, S., and Tylor, T. (2018) Principles of microeconomics. Houston: Rice University, OpenStax 570 p. URL: <https://cnx.org/exports/5c09762c-b540-47d3-9541-dda1f44f16e5@8.8.pdf/principles-of-microeconomics-2e-8.8.pdf>

1.2.Макроекономіка

Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу. Мета та завдання макроекономіки. Позитивна та нормативна макроекономіка. Методологія макроекономіки. Методи макроекономічних досліджень. Макроекономічне моделювання. Екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Класифікація макроекономічних моделей. Становлення та розвиток макроекономіки. Дж. М. Кейнс як засновник макроекономіки.

Економічний кругообіг у ринковій економічній системі. Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Валовий внутрішній продукт (ВВП) та валовий національний дохід (ВНД). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Чистий національний продукт (ЧНП) та чистий національний дохід (ЧНД). Валовий національний наявний дохід (ВННД). Обчислення реальних обсягів: номінальний та реальний ВВП. Індекс цін та дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП. ВВП та суспільний добробут.

Сукупний попит та його модель. Структура сукупного попиту. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпорту. Крива сукупного попиту (AD). Нецінові фактори впливу на сукупний попит. Сукупна пропозиція (AS). Короткострокова та довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники впливу на сукупну пропозицію: зміни цін на ресурси, продуктивності праці, економіко-правових норм. Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін.

Рівноважний обсяг виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги у моделі AD-AS (сукупного попиту – сукупної пропозиції).

Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база. Коефіцієнт монетизації економіки. Попит на гроші та фактори, що його визначають. Механізм функціонування грошового ринку. Центральний банк як суб'єкт монетарної політики. Інструменти монетарної політики: зміна облікової ставки, зміна обов'язкових банківських резервів, операції на відкритому ринку. Цілі та типи монетарної політики. Трансмісійний механізм монетарної політики. Відображення впливу стимулюючої та стримуючої монетарної політик у моделі LM. Координація монетарної та фіскальної політики у моделі IS-LM. Механізм створення грошей банками. Грошовий та депозитний мультиплікатори. НБУ та монетарна політика в Україні.

Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Кейнсіанська і неокласична теорія економічних циклів. Державне антициклічне регулювання. Особливості глобальної фінансової кризи 2008 р. Ефективність антициклічної політики в Україні. Сутність та чинники економічного зростання. Модель економічного зростання Харрода-Домара. Модель економічного зростання Р. Солоу. «Золоте» правило нагромадження капіталу. Вплив демографічних процесів та технологічного прогресу на економічне зростання. Державне регулювання економічного зростання.

Інфляція: сутність та методи вимірювання. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та за причинами виникнення. Інфляції попиту у моделі AD-AS. Монетарні та немонетарні фактори інфляції попиту. Інфляція витрат (пропозиції) та її моделювання у моделі AD-AS. Стагфляція. Причини інфляції витрат. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок та сеньйораж. Антиінфляційна політика держави.

Види безробіття: фрикційне, структурне та циклічне. Кейнсіанське пояснення безробіття. Неокласичні пояснення причин безробіття. Рекомендації щодо подолання безробіття з точки зору різних теоретичних концепцій. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон та крива Оукена. Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса. Засоби державного регулювання зайнятості. Політика регулювання зайнятості в Україні.

Інструменти зовнішньоторговельної політики. Платіжний баланс та його структура. Валютний курс та чинники, що його визначають. Види валютних курсів. Валютна політика. Режими валютного регулювання: фіксований та плаваючий валютний курс. Модель IS-LM для відкритої економіки (модель Манделла-Флемінга). Міжнародний рух капіталу та його наслідки у моделі Манделла-Флемінга. Модель Манделла-Флемінга при плаваючому та фіксованому валютному курсі. Наслідки макроекономічної політики в умовах фіксованого та плаваючого курсоутворення. Сучасні проблеми зовнішньоекономічної політики в Україні.

Список рекомендованих джерел з дисципліни «Макроекономіка»

1. *Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка : підручник : у 2 кн. / С. М. Панчишин, П. І. Островерх, В. Б. Буняк та ін. ; за ред. С. М. Панчишина, П. І. Островерха. – Кн. 1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. – К. : Знання, 2009. – С. 389–419.*
2. *Гронтковська Г. Є., Косік А. Ф. Макроекономіка / Г.Є. Гронтковська, А.Ф. Косик. К: ЦНЛ, 2017. 672 с.*
3. *Задоя А.А. Петруня Ю.А. Макроекономіка: підручник К.: Знання, 2008. 381 с.*
4. *Лагутін В.Д. Пронкіна Л.І. Макроекономіка: навч. посіб. К.:Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2012. 268с. **
5. *Макроекономіка: базовий курс: навч. посіб. / [проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Куценко, доц. Н.В. Федірко та ін.] К.: КНЕУ, 2016. 246 с.*
6. *Макроекономіка та макроекономічна політика: Навч. посіб. / Наук. ред. А.Ф. Мельник. К.: Знання, 2008. 699с.*
7. *Радіонова І.Ф. Макроекономіка: теорія та політика: Підручник. К.: Таксон, 2004. 348 с.*
8. *Манків Грегорі Н.М., Макроекономіка:пер. з англ./ Наук. ред. пер. С. Панчишина. К.:Основи, 2001. 588 с.*
9. *Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник. / За заг. ред. С.Будаговської. К.: Основи, 2001. 518 с.*
10. *Панчишин С. Макроекономіка: Навч. посіб. К.: Либідь, 2001. 616 с.*

1.3. Статистика

Статистична сукупність, одиниця сукупності як носій властивостей явища. Статистичні ознаки, їх форми подання та варіація, шкали вимірювання. Закономірності масових процесів, їх види, механізм формування. Особливості статистичної методології. Адміністративні форми та порядок організації статистики в Україні. Сучасний стан та стратегія розвитку державної статистики. Провідні міжнародні статистичні організації, їх роль у дослідженні світових соціальних та економічних процесів.

Статистичні дані та вимоги до них. Етапи статистичного дослідження. План статистичного спостереження. Програмно-методологічні та організаційні питання плану. Види спостережень за ступенем охоплення первинної сукупності та часом реєстрації фактів. Організаційні форми статистичного спостереження.

Суть статистичного зведення як методу систематизації статистичних даних, його завдання. Класифікації та групування. Статистичні класифікатори. Основні економічні класифікації: видів економічної діяльності, форм власності, інші. Завдання та види статистичного групування.

Суть та аналітична роль статистичних показників. Види статистичних показників за ступенем і часом реєстрації та за метою обчислення. Абсолютні статистичні величини, одиниці їх вимірювання. Відносні величини, їх види за аналітичною функцією. Взаємозв'язок між окремими видами відносних величин. Використання відносних величин для здійснення аналізу фінансово-економічного стану суб'єктів господарювання.

Середні величини, їх види, умови використання в статистичному дослідженні соціальних та економічних явищ і процесів. Визначення ступеневої середньої, її обчислення для згрупованих та не згрупованих статистичних даних. Середня арифметична, техніка обчислення та основні властивості.

Ряди розподілу як інформаційна база вимірювання закономірностей розподілу. Види рядів розподілу, їх частотний аналіз. Характеристики центру розподілу: середня, мода, медіана, їх взаємозв'язок. Квантілі розподілу: квартилі, децилі. Їх роль в аналізі закономірностей розподілу.

Вимірювання варіації ознак. Абсолютні міри варіації: розмах варіації, середнє лінійне та середнє квадратичне відхилення. Коефіцієнти варіації, їх роль у статистичному аналізі. Характеристики

форми розподілу: коефіцієнти асиметрії та ексцесу. Використання показників варіації для здійснення XYZ- аналізу.

Суть та мета дисперсійного аналізу. Види дисперсій. Правило декомпозиції (розкладання) дисперсій. Аналіз нерівномірності розподілу. Коефіцієнти локалізації та концентрації. Використання коефіцієнтів нерівномірності розподілу в аналізі життєвого рівня населення (коефіцієнт децильної диференціації населення за доходами, коефіцієнт фондів, коефіцієнт Джині).

Суть вибіркового дослідження. Методи та способи формування вибірових сукупностей, які забезпечують репрезентативність вибірових оцінок. Вибіркові оцінки і похибки репрезентативності. Стандартна похибка як міра точності вибірових даних. Довірчі межі середньої і частки. Відносна похибка вибірки. Визначення мінімально достатнього обсягу вибірки. Поширення результатів вибірового обстеження на генеральну сукупність.

Поняття про перевірку гіпотези. Критерії перевірки статистичних гіпотез. Алгоритм перевірки статистичних гіпотез, статистичні висновки. Суть та види взаємозв'язків. Суть кореляційного зв'язку. Завдання статистики при вимірюванні кореляційного зв'язку. Емпірична і теоретична лінії регресії. Оцінювання щільності кореляційного зв'язку за даними аналітичного групування. Перевірка істотності зв'язку за допомогою кореляційного відношення та F – критерію Фішера.

Регресійний аналіз взаємозв'язку, умови його використання. Обґрунтування функціонального виду рівняння регресії. Лінійна регресія, суть коефіцієнтів регресії. Оцінювання щільності кореляційного зв'язку на основі рівняння регресії: коефіцієнти кореляції і детермінації. Перевірка істотності кореляційного зв'язку.

Суть та елементи ряду динаміки. Методологічні принципи аналізу рядів динаміки. Види рядів динаміки. Абсолютні та відносні характеристики інтенсивності динаміки: абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту, абсолютне значення 1% приросту; їх взаємозв'язок. Середній рівень ряду. Середній абсолютний приріст і середній темп приросту. Оцінка прискорення (уповільнення) розвитку. Порівняльний аналіз часових рядів; коефіцієнти випередження та еластичності, їх суть, умови використання.

Суть тенденції розвитку, методи виявлення та аналізу. Ковзна середня. Трендові рівняння: поліноми і експоненти; вибір їх функціонального виду, суть параметрів. Екстраполяція трендів. Сезонні коливання, методи їх вимірювання. Індекси

сезонності, сезонна хвиля, амплітуда коливань. Коригування тренду на сезонність.

Суть індексів та їх роль в аналізі соціальних та економічних явищ. Індивідуальні та зведені індекси. Методологічні принципи побудови зведених індексів. Індекси середніх величин: змінного складу, фіксованого складу і структурних зрушень. Взаємозв'язок індексів середніх величин.

Поняття про статистичну звітність. Види та форми статистичної звітності. Користувачі статистичної звітності та їх основні потреби. Надавачі статистичної звітності. Бланки статистичної звітності, роз'яснення та інструкції щодо її складання та подання в залежності від галузі діяльності суб'єкта господарювання.

Список рекомендованих джерел з дисципліни «Статистика»

1. Горкавий В. К. *Статистика : навч. посіб. – вид. 2-ге, перероб. і доп. / В.К. Горкавий – Київ : Алерта, 2012. – 608 с.*
2. Єріна А.М., Пальян З.О. *Статистика: підручник. К.: КНЕУ, 2010. 351 с.*
3. Попов І.І. *Статистика. Практикум. / І.І. Попов. – К.: КНТЕУ, 2014. – 160 с.*
4. *Статистика: підручник. / С.І. Пирожков, В.В. Рязанцева, Р.М. Моторин та ін. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 328 с.*
5. Чекотовський, Е. В. *Статистика з Microsoft Excel 2016 : навч. посіб. Київ : Знання України, 2019. 811с.*
6. Лугінін О.Є, Фомішин С.В. *Статистика національної та міжнародної економіки: навч. посіб. Львів: «Новий світ – 2000», 2014. 471 с.*
7. Мармоза А.Т. *Теорія статистики: підручник – 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. 592 с.*
8. Попов І.І. *Статистика. Практикум / І.І. Попов – К. : КНТЕУ, 2014.*
9. Стегней, М. І. *Статистика: кредитно-модульний курс: навч. посіб./ М. І. Стегней, І. О. Іртищева. – Київ : Кондор, 2013. – 305 с.*
10. *Ткач, С.О. Сторожук В.П. Загальна теорія статистики: підручник – 3-е вид. – К.: Центр учбової літератури, 2009. 442 с*

1.4. Державне регулювання економіки

Об'єктивна необхідність державного регулювання економіки. Економічні функції держави в сучасній ринковій економіці.

Еволюція теорій макроекономічного регулювання економіки.

Моделі державного регулювання економіки в зарубіжних країнах. Особливості управління економікою перехідного періоду. Економічна політика держави та її види.

Особливості впровадження політичних, соціально-економічних, правових та інституціональних реформ в рамках Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Методологія державного регулювання економіки. Сучасні підходи, принципи та логіка управління соціально-економічним розвитком країни. «Фіаско» (провали) державного регулювання економіки.

Основні форми впливу держави на економіку.

Методи та інструменти державного регулювання економіки, їх переваги та недоліки.

Місце соціально-економічних прогнозів у системі державного регулювання економіки. Методи та моделі економічного прогнозування.

Макроекономічне планування у системі державного регулювання економіки.

Фінансова система та фінансова політика держави. Державні фінанси. Державний бюджет як головний інструмент державного регулювання економіки.

Податкова система. Функції, види та форми оподаткування. Принципи побудови податкової системи в Україні.

Кредитно-грошова політика держави, її цілі та інструменти.

Ціни як інструмент державного регулювання економіки.

Система управління національною економікою. Критерії виділення моделей державного регулювання економіки. Світовий досвід державного регулювання економіки. Основні моделі регулювання: американська, шведська, японська, німецька.

Моделі реформування економіки, роль держави в трансформаційному процесі. Специфічні риси системи державного регулювання економіки України. Фактори, що впливають на формування системи державного регулювання. Концепція сталого розвитку. Стратегія сталого розвитку України. Цілі сталого розвитку. Система органів державного регулювання економіки. Принципи організації державного регулювання економіки.

Державне регулювання окремих сфер і секторів економіки України. Державне регулювання підприємництва. Державне регулювання процесів виробництва та інвестиційної діяльності. Державне регулювання і стимулювання науково-технічного прогресу та інноваційних процесів. Державне регулювання розвитку промислового комплексу. Державне регулювання внутрішньої та зовнішньої торгівлі. Державне регулювання соціальних процесів. Державне регулювання розвитку регіонів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ З ДИСЦИПЛІНИ «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ»

1. Керецман В.Ю. Державне регулювання розвитку регіонів України: теорія і практика: монографія. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. 512 с.
2. Корнеєва Ю.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності: монографія; Держ. навч.-наук. установа "Акад. фінанс. упр.", Н.-д. фінанс. ін-т. - Київ : Центр учбової літератури, 2020. 619 с.
3. Лисак В.Ю. Державне регулювання економіки: навч.-посіб; Кам'янець-Подільський : Абетка, 2015. 132 с.
4. Національна економіка: Підручник. / За ред. П.В. Круша. К. : Каравела. 2018. 533 с.
5. Олифіренко Ю.І. Харченко Ю.П. Механізми державного впливу на процеси соціального благополуччя дітей в умовах децентралізації влади : монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2019. 292 с.
6. Сенишин О.С. Горинь М.О., Кундицький О.О. Державне регулювання економіки : підруч. для студентів ВНЗ. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. 334 с.
7. Федяєва М.С. Державне регулювання економіки: теорія і практика: навч.-метод. посіб.; Херсон : Гельветика, 2018. 199 с.
8. Чернявська О. В. Національна економіка. Навч. посіб. К.: Алерта, 2018. 502 с.
9. Sustainable economic development: basis, determinants, tendencies, marks : collective monograph / edited by Zhanna Derii. - Poznan, 2019. 165 p.
10. Ukrainian economy growth imperatives: monograph / A.Mazaraki, S. Melnichenko, G. Duginets et al.; edited by Anatolii A.Mazaraki. - Prague: Coretex CZ SE, 2018. – 310 p.

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СКЛАДАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційна комісія кваліфікаційного екзамену для здобувачів освітнього ступеня «Молодший бакалавр» зі спеціальності 051 «Економіка» формується у складі голови, трьох членів та технічного секретаря.

Кваліфікаційний екзамен проводиться у письмовій формі протягом двох академічних годин. Для кожного студента передбачено окремий екзаменаційний білет, який містить три завдання (див. додаток):

- 1) закриті тести з чотирьох дисциплін: мікроекономіка, макроекономіка, статистика, державне регулювання економіки;
- 2) розрахунково-аналітична задача;
- 3) ситуаційна задача.

Ці завдання дозволяють перевірити основні фахові компетентності випускника зі спеціальності «Економіка», насамперед, їх здатність розв'язувати типові спеціалізовані задачі у сфері економічної діяльності, що передбачає застосування положень і методів економічної науки і характеризується певною невизначеністю умов, а також основні програмні результати навчання передбачені освітньо-професійною програмою.

Щорічно завдання оновлюються з метою відображення новацій у законодавчій базі, а також урахування новітніх тенденцій у розвитку національної економіки в цілому.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ СКЛАДАННІ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Відповідно до затвердженого вченою радою КНТЕУ Положення про оцінювання результатів навчання студентів і аспірантів 05.09.2019 року, а також Методичних рекомендацій щодо складання екзаменаційних білетів при складанні кваліфікаційного екзамену знання студента оцінюються за критеріями національної системи та шкалою ЄКТС і відповідність наведеному в освітньо-професійній програмі переліку компетентностей.

Виконання кожного завдання екзаменаційного білета оцінюється комісією окремо. Перевірка робіт здійснюється на засіданні екзаменаційної комісії. Правильність виконання кожного завдання оцінюється не менш ніж двома членами комісії.

Білет складається з 12 тестових завдань закритого типу, розрахункової та ситуаційної задачі. Максимальна кількість балів за виконання тестових завдань – 60 (по 5 балів за кожне тестове завдання). Критерієм оцінки при цьому слугує вірність відповіді.

Розв'язання ситуаційної задачі макроекономічного характеру оцінюється максимально у 20 балів. Критеріями оцінки при цьому слугують:

- ступінь опанування теоретичного матеріалу для практичного застосування;
- уміння застосовувати набуті теоретичні знання для пояснення причинно-наслідкових зв'язків макроекономічного характеру;
- повнота відповіді;
- здатність формулювати висновки за результатами аналізу;
- творчий підхід до виконання.

Розв'язання розрахункової задачі мікроекономічного характеру оцінюється максимально у 20 балів. Критеріями оцінки при цьому слугують:

- ступінь опанування теоретичного матеріалу для практичного застосування;
- правильність застосування формул, методики розрахунку показників;
- повнота відповіді;
- здатність формулювати висновки за результатами аналізу;
- творчий підхід до виконання.

Підсумкова оцінка є сумою балів за виконані завдання екзаменаційного білета.

ДОДАТОК

Зразок екзаменаційного білету для кваліфікаційного екзамену на здобуття освітнього ступеня «молодший бакалавр» за спеціальністю 051 «Економіка»

Завдання № 1

Виконайте тести:

[Виконання завдання №1 оцінюється від 0 до 60 балів]

1. Середня помилка вибірки обчислюється з метою:

1. встановлення меж відхилень середньої генеральної від середньої вибіркової.
2. визначення середнього значення ознаки, яка досліджується.
3. визначення дисперсії
4. визначення варіації ознаки

[0 - 5 балів]

2. Темпи приросту обчислюються як:

1. відношення абсолютного приросту до рівня ряду, взятого за базу порівняння
2. відношення абсолютного приросту до темпу динаміки
3. різниця між рівнями ряду динаміки
4. відношення рівнів ряду динаміки

[0 - 5 балів]

3. Дисперсія може бути обчислена:

1. для атрибутивної ознаки
2. для кількісної та альтернативної ознаки
3. тільки для кількісної ознаки
4. для будь-якої ознаки

[0 - 5 балів]

4. Бухгалтерський прибуток –

1. це сукупний дохід мінус явні і неявні витрати
2. це різниця між сукупним доходом та явними (бухгалтерськими) витратами
3. економічні витрати плюс неявні витрати
4. економічні витрати мінус неявні витрати

[0 - 5 балів]

5. Принцип раціональності поведінки означає, що:
1. кожна людина робить вибір, максимізуючи власну вигоду
 2. кожний економічний суб'єкт ощадливо витрачає гроші
 3. кожний суб'єкт повинен діяти згідно існуючих правил, які відображають оптимальний варіант вибору
 4. всі люди діють однаково, опинившись в однакових умовах
- [0 - 5 балів]
6. Встановлення державою ціни на рівні, вищому за рівноважний, викликає:
1. появу стійкого надлишку товару
 2. появу дефіциту товару
 3. зменшення пропозиції
 4. збільшення попиту
- [0 - 5 балів]
7. Пропозиція грошей у національній економіці збільшується щоразу, коли комерційні банки:
1. збільшують свої вклади у центральному банку;
 2. збільшують обсяги позик, наданих домогосподарствам і підприємствам;
 3. зменшують свої зобов'язання за поточними рахунками;
 4. немає правильної відповіді.
- [0 - 5 балів]
8. Головним завданням макроекономіки є забезпечення суспільства знаннями, необхідними для:
1. збільшення кількості грошей в обігу;
 2. підвищення ефективності економіки;
 3. збільшення кількості економічних ресурсів;
 4. зростання обсягів виробництва.
- [0 - 5 балів]
9. До нецінових чинників сукупного попиту належать:
1. зміни у бюджетно-податковій політиці;
 2. зміни в продуктивності ресурсів;
 3. зростання вартості нафти та газу;
 4. усі відповіді вірні.
- [0 - 5 балів]
10. Мета державного розподілу та перерозподілу ринкових доходів - це
1. зменшення різкої диференціації за рівнем доходів і капіталу

2. фінансування соціальної інфраструктури
3. соціальний захист
4. соціальні гарантії

[0 - 5 балів]

11. Заходи, спрямовані на захист внутрішнього ринку від іноземної конкуренції – це

1. протекціоністські заходи
2. заходи лібералізації
3. спеціальні заходи
4. змішані заходи

[0 - 5 балів]

12. Державне регулювання розвитку внутрішньої торгівлі здійснюється через:

1. всі відповіді вірні
2. нормативно-правову та методичну базу
3. контрольно-наглядову і обмежувально-заборонну систему заходів
4. вибірково державну підтримку важливих соціально-економічних орієнтирів

[0 - 5 балів]

Завдання № 2

***Здійсніть розрахунки та зробіть висновки за їх результатами:
[Виконання завдання №2 оцінюється від 0 до 40 балів]***

1. Розгляньте наслідки впливу стимулюючої дискреційної фіскальної політики на економіку (зобразіть графічно та поясніть зміну макроекономічної рівноваги) за допомогою:

а) моделі «витрати-випуск»;

[0 - 10 балів]

б) моделі IS-LM.

[0 - 10 балів]

2. Показники конкурентної фірми наведені в таблиці. Відомо, що середні змінні витрати фірми досягли мінімального рівня.

P	Q	TR	TC	TFC	TVC	ATC	AVC	MC
	1000	5000		1500			5,50	5,00

1) Заповніть таблицю.

[0 - 10 балів]

2) Проаналізуйте стан фірми на ринку:

а) чи має фірма економічний прибуток?

б) що повинна зробити фірма за даних умов: працювати чи закритися? Відповідь обґрунтуйте.

[0 - 10 балів]